

Tadeusz WASILEWSKI

Przyczynki źródłowe do stosunków Polski ze Słowiańszczyzną południową w wiekach XIII-XVI

Posiłkowe wojska polskie w Serbii w 1276 – 1277 r.

W serbskim latopisie tzw. Brankowiczów, ostatnio krytycznie wydanym i opracowanym, znajduje się nie znana historiografii polskiej wzmianka o udziale polskich wojsk w wyprawie węgierskiej na Serbię w latach 1276–1277. Latopis Brankowiczów zachowany w osiemnastowiecznym tłumaczeniu łacińskim z języka starserbskiego, w którym był spisany, podaje, że syn króla serbskiego Urosza I Dragutin nie uzyskawszy od ojca przekazania mu królestwa *abiit ad socerum suum Vladislaum, regem Ungariae, narratis-que omnibus pervicit ut Vladislaus magnum exercitum genero suo daret et a fratre suo Rege Ledianensi ledianskago krala accepit quoque exercitum et pergens ad Patrem suum* — —¹. Walka skończyła się zwycięstwem Dragutina i objęciem przez niego władzy królewskiej. Latopis Brankowiczów, według badań R. Novakovića, powstawał w kilku rzutach. Część nas interesująca, najobszerniejsza i najstarsza, powstała w drugiej połowie XVI w., zapewne wkrótce po 1562 r. Przekazu wyżej zacytowanego nie spotyka się w innych źródłach serbskich znanych obecnie, mimo że — jak wykazał R. Novaković — autor latopisu oparł swoje dzieło na szerokiej podstawie rękopiśmiennej i wykorzystał niewątpliwie trzynaście zachowanych do dziś starych kronik i żywotów, a prawdopodobnie również jedenaście dalszych. Praca jego powstawała zapewne w Peću, stolicy świeżo odnowionego patriarchatu serbskiego, gdzie autor rozporządzał także różnymi nie znanymi dziś rękopisami i dziełami².

Zdarzenia opisane przez latopis Brankowiczów znajdujemy poza nim zrelacjonowane w innej wersji jedynie w Żywotach królów i arcybiskupów serbskich, napisanych przez arcybiskupa Daniłę II przed 1336 r. Według Daniły II jednak nie król Władysław, ale Stefan węgierski dał w pomoc Dragutinowi oddziały węgierskie i kumańskie. O pomocy polskiej Daniło milczy³. Do jego przekazu nie można jednak przywiązywać większej wagi, gdyż już Lj. Kovačević wykazał, że Daniło przy opisie zdarzeń XIII w. czyni poważne błędy i jest słabo poinformowany, a między te części jego dzieła trzeba zaliczyć również Żywot króla Dragutina, w okresie gdy był najwyższym królem serbskim⁴.

Zwraca także uwagę fakt, że źródło latopisu Brankowiczów jest lepiej poinformowane o wypadkach lat 1276–1277 niż Daniło, który podaje, że pomocy Dragutinowi udzielał Stefan V, zmarły 1 VIII 1272 r., gdy tymczasem wiemy, że Stefan Urosz I był królem jeszcze w 1265 r. = 1 IX 1276 — 31 VIII 1277 r.⁵ Lepiej więc w tym przypadku jest poinformowane źródło latopisu Brankowiczów, które podaje, że pomocy udzielał Dragutinowi król Władysław. Zresztą Daniło sam wpada w sprzeczności ze sobą, twierdząc, że wraz ze Stefanem Uroszem I został pozbawiony godności arcybiskup Joannikij I, który objął tron

¹ R. Novaković, Brankovićev letopis, Beograd 1960, s. 44; słowa *ledianskago krala* wypisane są w źródle cyrylicą.

² Ibidem, passim.

³ Daniło, Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih, ed. Dj. Daničić, 1866, s. 16–19.

⁴ Lj. Kovačević, Nekoliko hronoloških ispravka u srpskoj istorii, IV. Dokle je kraljevao Stevan Uros I, Godišnjica Nikole Čupića, III, Beograd 1879, s. 368 n., zwłaszcza s. 372.

⁵ Lj. Stojanović, Stari srpski zapisi i natpisi, cz. 1, Beograd 1902, s. 11–12, nr 24.

arcybiskupi po 1272 r., a rządził cztery lata, więc musiał być arcybiskupem jeszcze w 1276 r.⁶ Porównanie obu przekazów zatem wykazuje dobrą znajomość wypadków przez źródło, którym posłużył się autor latopisu Brankowiczów. Możemy więc również jego wiadomości o udziale wojsk króla lediańskiego w wyprawie uznać za wiarygodną.

Krół lediański, to król polski — ten sam latopis zdradza to najlepiej notując, że w 1440 r. *Constitutus est in Ungaria Rex Vladislav Ledianin*⁷. *Frater* króla węgierskiego Władysława — to bez wątpienia Bolesław Wstydlivy († 7 XII 1279 r.), mąż Kingi, ciotki Władysława węgierskiego. Bolesław Pobożny, mąż drugiej ciotki Władysława, Jolenty Marii, jest znacznie mniej prawdopodobny, gdyż tytuł królewski nadawany był przede wszystkim władcom dzielnicy krakowskiej. Rozróżnienie między tytułami władców różnych dzielnic spotykamy np. w latopisie hipackim, który wielkimi książętami tytułuje jedynie władców Krakowa⁸.

W latach siedemdziesiątych Bolesław Wstydlivy był rzeczywiście stronnikiem węgierskim. W 1270 r. Stefan V węgierski w czasie pobytu w Krakowie zawarł z nim ścisłe przymierze. W 1271 i 1273 r. Bolesław Wstydlivy najechał w czasie wojen węgiersko-czeskich stronników Przemysła Ottokara II, książąt śląskich. Popierali go Bolesław wielkopolski, Konrad mazowiecki i Leszek Czarny⁹.

Dopiero w 1277 r. w czasie zjazdu w Opawie, który odbył się między 12 VII a 4 IX, Bolesław Wstydlivy zawarł ścisłe przymierze z Przemysłem Ottokarem porzucając obóz węgierski¹⁰. Przemysł Ottokar zresztą w tych latach, co prawda bezskutecznie, starał się przeciągnąć na swoją stronę również Węgry¹¹. Przekaz latopisu Brankowiczów pozwala sprecyzować dokładniej datę porzucenia przez książąt polskich przymierza z Węgrami, jeszcze raz stwierdzając, że rok 1273, jak to ustalił już O. Halecki, jest datą zbyt wczesną i powinien być zastąpiony rokiem 1277. W 1276 r. jeszcze wojska polskie posiłkowały przedsięwzięcia wojenne króla węgierskiego. W 1276 r., zapewne we wrześniu, kiedy rozpoczęły się działania wojenne czesko-habsburskie¹², *Ladislav Ungarorum rex usque ad metas Austriae in subsidium regis Romanorum cum ingenti exercitu Comanorum et Ungarorum [venisset]*¹³. Działania wojenne trwały do listopada 1276 r., to jest do poddania się Ottokara Rudolfowi i zawarcia ugody w obozie pod Wiedniem, obejmującej również i Władysława węgierskiego, który otrzymał zwrot zagarniętych przez Ottokara grodów¹⁴. Wyprawa węgierska na Serbię, która odbyła się według poglądów historiografii jesienią 1276 r.¹⁵, nie mogła jednak mieć miejsca przed zakończeniem wyprawy austriackiej Węgrów. Najprawdopodobniej te same wojska, które walczyły w Austrii, wyprawiły się następnie na Serbię. Pozwala to wysunąć przypuszczenie, że również te same oddziały polskie, które posiłkowały wyprawę węgierską na Serbię, uczestniczyły w wyprawie Węgrów na Austrię w 1276 r. Jednocześnie jednak data wyprawy węgierskiej na Austrię: wrzesień — listopad 1276 r., skłania nas do przesunięcia daty wyprawy na Serbię z jesieni 1276 r. na zimę 1276—1277. Wyprawa mogła wyruszyć najwcześniej po rozstrzygnięciu sytuacji wojennej w Austrii, to jest z końcem listopada 1276 r.

Udział polskich oddziałów posiłkowych w wyprawie węgierskiej nie był zjawiskiem odosobnionym w ówczesnej sytuacji politycznej, podobne oddziały posiłkowe małopolskie wspomagały wyprawy węgierskie w 1253 r. na Austrię i w 1260 r. na Styrię¹⁶.

Przekaz latopisu Brankowiczów umożliwia nam bliższe określenie daty porzucenia przez Bolesława Wstydliviego obozu węgierskiego i przejścia do obozu czeskiego, ustalając ją na miesiące bezpośrednio poprzedzające zjazd opawski Przemysła Ottokara II z książętami polskimi, odbyty latem 1277 r.

⁶ Lj. Kovačević, o.c.

⁷ R. Novaković, Brankovićev letopis, s. 54.

⁸ Полное Собрание Русских Летописей, т. II, С. Петербург 1908, s. 880—881.

⁹ B. Włodarski, Polska i Czechy w drugiej połowie XIII i początkach XIV wieku (1250—1306), Lwów 1931, s. 55—64.

¹⁰ O. Halecki, Powołanie księcia opolskiego na tron krakowski w r. 1272, Kwart. Hist. 27 (1913), s. 262 n.

¹¹ O. Lorentz, Geschichte König Ottokars v. Böhmen, Wien 1866, s. 428—429, 598, 601—602; O. Halecki, o.c., s. 235.

¹² B. Włodarski, o.c., s. 67.

¹³ Continuatio Vindobonensis, MGH SS IX, s. 708.

¹⁴ Codex diplomaticus Hungariae, ed. Gy. Fejér, t. V, vol. 2, s. 324.

¹⁵ K. Jireček — J. Radonić, Istorija Srba, t. I, Beograd 1952, s. 186.

¹⁶ B. Włodarski, o.c., s. 14, 34—35.

Elżbieta, córka Kazimierza III, księcia inowrocławskiego i gniewkowskiego, banica Bośni

Wymienia ją Janko z Czarnkowa jako jedyną córkę Kazimierza kujawskiego, która przeżyła ojca i wydana była za bana (*dux*) Bośni¹⁷. Imię jej podaje dopiero Długosz, nazywając ją Elżbietą, żoną króla Bośni, Stefana Hysupusban¹⁸. Janko z Czarnkowa pisze, że małżeństwo jej z banem Bośni skojarzyła Elżbieta Łokietkówna, żona Karola Roberta, króla węgierskiego, mogło ono zatem dojść do skutku dopiero po 6 VII 1320 r., tj. po dacie małżeństwa Łokietkówny z Karolem Robertem. Podstawą dla określenia daty małżeństwa Elżbiety kujawskiej z banem Bośni były dla O. Balzera¹⁹ listy papieża Jana XXII z roku 1325 dla Stefana Kotromanića i *nobili mulieri Elisabethae principissae Bosnensis*²⁰, którą O. Balzer identyfikował z naszą Elżbietą. Była to jednak nie żona, lecz matka Stefana II Kotromanića, żona Stefana I Kotromanića, również Elżbieta, córka króla serbskiego Dragutina, która cieszyła się dużymi wpływami na dworze swojego młodocianego syna²¹. Stefan II Kotromanić na mocy listu papieża Jana XXII z 28 VII 1319 r. otrzymał pozwolenie na zawarcie małżeństwa z córką Meinharda I, hrabią Ortenburga (w Karyntii), z którą był *in quarto gradu consanguinitatis*²².

Nie wiemy, czy małżeństwo to doszło do skutku; starsza historiografia (Wertner, Klaić, Bojnicić) uważała, że ślub nie odbył się. Il. Ruvarac jednak przekonywająco argumentuje, że nie ma podstaw do negowania faktu zawarcia tego związku²³. Wiemy jedynie, że ban Stefan II Kotromanić żenił się w czerwcu 1329 r. i że wówczas z Dubrownika wysłano do niego poselstwo z darami i życzeniami²⁴. Historiografia jugosłowiańska uważa, że wówczas to ban zaślubił księżniczkę kujawską Elżbietę²⁵ i że zmarła ona przed czerwcem 1335 r., kiedy to Stefan II żenił się po raz trzeci (lub drugi) i przyjmował powtórnie poselstwo Dubrowniczanków z życzeniami i darami²⁶. Elżbieta, córka Kazimierza inowrocławsko-gniewkowskiego, nie mogła umrzeć przed rokiem 1335, gdyż Kronika Janka z Czarnkowa, źródło dobrze poinformowane o losach Piastów kujawskich i współczesne, podaje, że przeżyła ojca²⁷. Datę a quo śmierci jej ojca Kazimierza, a zatem i samej Elżbiety ustalił O. Balzer na 13 VII 1343 r. K. Jasiński w swoich uzupełnieniach zbieranych w związku z przygotowywaną reedycją dzieła Balzera, przesunął ją na sierpień 1345 r.²⁸ na podstawie dokumentu Władysława dobrzyńskiego z 22 VIII 1345 r., wystawionego w Bobrownikach, w którym wzmiankowany jest Kazimierz jako osoba żyjąca²⁹. Dnia 13 V 1350 r. nie został on objęty traktatem, zawartym między Kazimierzem Wielkim a Danią, zapewne więc nie żył już w tym czasie³⁰.

Ponieważ datę a quo śmierci Elżbiety można ustalić na sierpień 1345 r., ją to tylko mógł poślubić Stefan II w czerwcu 1335 r., po śmierci swej drugiej (pierwszej?) żony, zaślubionej w 1329 r. Przesunięcie daty zaślubin Elżbiety o lat 12 w stosunku do ustaleń O. Balzera nasuwa konieczność skorygowania także przypuszczalnej daty jej urodzin na lata 1315–1320. Drugą (pierwszą?) żoną Stefana II, zaślubioną w 1329 r., była prawdopodobnie księżniczka bułgarska. Z jednego z dokumentów cyrylickich, wydanego

¹⁷ Kronika Janka z Czarnkowa, MPH II, s. 661.

¹⁸ Długosz, Historia Polonica, III, Opera omnia ed. A. Przezdziecki, t. XII, Cracoviae 1876, s. 303.

¹⁹ O. Balzer, Genealogia Piastów, VII, s. 19.

²⁰ T. Smičiklas, Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, t. IX, Zagreb 1911, nr 198, s. 243–244.

²¹ Vl. Ćorović, Historija Bosne, Beograd 1940, s. 241. Elżbieta wystawia dokumenty wspólnie z synem — Głosnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini 18 (1906), s. 403.

²² E. Ferme d'žin, Acta Bosnae potissimum ecclesiastica, Zagrabiae 1892, nr 121, s. 21 (regest); T. Smičiklas, Codex, t. VIII, Zagreb 1910, nr 411 s. 508, który, podobnie jak O. Balzer, zidentyfikował ją z Elżbietą kujawską.

²³ Il. Ruvarac, Katarina kći Tvrtka I bana (od 1353–1377), od 1377–1391 kralja bosanskog, Głosnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini 4 (1892) z. 3, s. 210–211.

²⁴ Monumenta Ragusina, wyd. Jugoslavenska Akademija od 1879 r., t. II, s. 23.

²⁵ Il. Ruvarac, l.c.; A. Ivić, Rodoslovne tablice srpskih dinastija i vlastela, Novi Sad 3 1928, tabl. 3; Vl. Ćorović, o.c., s. 247–248, 612–613.

²⁶ Monumenta Ragusina II, s. 360.

²⁷ *Kazimirus vero licet plures filios habuisset et filias unus tamen Wladislaus dux predictus et una filia — remanserunt* (MPH II, s. 661).

²⁸ Chciałbym w tym miejscu podziękować doc. dr K. Jasińskiemu za łaskawe uprzejmienie mi wyników swoich badań.

²⁹ Teki Naruszewicza, t. VII, k. 259.

³⁰ Wyd. K. Maleczyński, Miscellanea nr 1, Kwart. Hist. 45 (1931), s. 257.

przez L. Thallóczy'ego³¹, będącego nadaniem uczynionym przez Stefana II Grzegorzowi Stepani'cowi *za negovu vernu službu tad, kada ga poslamo prida našimi vlasteli po gospoju moju caru bu[ga]rskomu*, dowiadujemy się, że żoną Stefana II była również carówna bułgarska. Wzmianka ta jest właściwie jedyną wskazówką pozwalającą na datowanie całego dokumentu. Vl. Čorović uważał, że małżeństwo to miało miejsce w 1335 r. i ustalił datę dokumentu na lata bezpośrednio po roku 1335³². Wykazaliśmy wyżej, że w 1335 r. zenił się Stefan II z księżniczką kujawską, zatem małżeństwo z Bułgarką mogło mieć miejsce wcześniej, w 1329 r., kiedy to odbyły się jakieś zaślubiny Stefana II. Tak też na lata bezpośrednio po roku 1329 należy datować omawiany dokument.

Teoretycznie przyjąć można jeszcze drugą możliwość, że małżeństwo z Bułgarką zawarte zostało już po śmierci Elżbiety, najwcześniej więc w 1347 r. Prawdopodobnie jednak Elżbieta przeżyła męża, zmarłego w 1353 r.

Na rok około 1345 wyżej omówione nadanie dla Grzegorza Stepani'ca datował F. Šišić, niestety, bez uzasadnienia tej daty³³, być może jednak milcząco opowiedział się za tą drugą ewentualnością. Przesunięcie daty a quo śmierci Elżbiety o dwa lata każe automatycznie przesunąć drugą możliwą datę a quo wystawienia tego dokumentu (obok daty 1329) z roku 1345 na 1347.

Synowie Stefana II wspomniani 7 I 1333 r., jak i syn urodzony zimą tegoż roku³⁴, byli synami hrabianki ortenburskiej(?) i drugiej żony Bułgarki. Natomiast córką Elżbiety kujawskiej była Elżbieta bośniacka³⁵, którą 20 VI 1353 r. poślubił Ludwik węgierski, i zapewne Katarzyna — wydana w 1361 r. za Henryka, hrabiego Cylii³⁶.

Związki ostatnich Brankowiczów z Polską i Litwą

Po upadku państwa serbskiego znaczna liczba Serbów, zwłaszcza członkowie dynastii panującej, możnowładztwo i rycerstwo, znalazła schronienie w granicach królestwa węgierskiego, w którego skład wchodziła część ziem serbskich. Posiadali oni duże nieraz posiadłości ziemskie, pełnili wraz z ludnością serbską służbę graniczną i cieszyli się dużymi wpływami na Węgrzech i dworze króla Macieja Korwina, który otaczał się doborowymi oddziałami serbskimi.

Ludność serbska w państwie węgierskim nadal podporządkowana była despotom serbskim z rodziny Brankowiczów, którzy dążąc do odbudowy państwa serbskiego, nadal uważali się za panujących władców serbskich. Władzę ich nad ludnością serbską uznawali królowie węgierscy, którzy nadawali im po upadku Bizancjum godność despoty Serbii. Nadal też istniała cerkiew serbska, związana ściśle z dynastią i otaczająca dosłownie wszystkich jej członków kultem religijnym, propagowanym w licznych pismach, kronikach i rodosłowach (genealogiach). Jedną z tych kronik, nazwaną przez Dj. Radojčić'a rodosłowem rodziny Jakšić, powstała na Węgrzech w XVI w., między rokiem 1563 a 1584, omawia genealogię ostatnich Brankowiczów i rodzin z nimi spokrewnionych i zawiera relację o ich związkach rodzinnych z kniaziami litewsko-ruskimi³⁷. Kronika ta znana jest z dwóch rękopisów. Główny z nich, zwany od odkrywcy Rodosłowem Ruwarca, pochodzi z rękopisu biblioteki patriarszej w Karłowcach, powstałego w latach 1712—1725³⁸; drugi rękopis rodosłowu ze Zbornika Michała Miloradovića (wydał go P. Rovinski³⁹), być może zależny jest od pierwszego rękopisu.

³¹ Istraživanja o postanku bosanske banovine sa naročitim obzirom na povelje kormendskog arkiva, Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini 18 (1906) nr 4, s. 406, oraz Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter, Budapest 1914, nr IV, s. 14—15.

³² Historija Bosne, s. 612—613. Tamże omówiona sprawa pochodzenia Bułgarki — imię jej ojca pozostało jednak nie ustalone.

³³ F. Šišić, Vjesnik Zemaljskog Arkiva 7 (1905), s. 218.

³⁴ Monumenta Ragusina, Libri Reformationum II, s. 348; Vl. Čorović, o.c., s. 273.

³⁵ Długosz, I. c.

³⁶ II. Ruvarac, o.c.

³⁷ A. Ivić, Istorija Srba u Vojvodini, 1929, s. 35 n.; Dj. Radojčić, Hagiološki prilozii o poslednjim Brankovićima, Glasnik Istoriskog Društva u Novom Sadu 12 (1939) z. 3—4, s. 285—312; tenże, Doba postanka i razvoj starih srpskih rodoslova, Istoriski Glasnik, 1948, z. 2. Datę powstania rodosłowu ustalił Н. Т и х о м и р о в, Исторические связи русского народа с южными славянами, Славянский Сборник 1947, s. 192.

³⁸ Wydał Lj. Stojanović, Stari srpski rodoslovi i letopisi, Beograd-Sr. Karlovci 1927, s. VIII i 53—57, nr 98.

³⁹ Letopis Matice Srpske, 1895, s. 64—65.

W ustępie omawiającym genealogię możnowładczej serbskiej rodziny Jakšićów, potomków Jakšy wojewody w służbie despoty Jerzego Brankowicza, właścicieli dóbr Nagylaki na Węgrzech, „Rodoslov Ruvarčev” zaznacza, że *Stefan* [Jakšić] *vojevoda rodi Marka vojvodu i Stefana i tri dašćeri: kneginju Glinskuju i Jelenu daspoticu, i Irinu gospožu, iže byst za mužem za hercegom gospodarem Mikleušem, i rodi sa njeju Nikolu hercega — —*; następnie podaje: *vtora zē dašći Stefana Ĵakšića kneginja Anna: izē ju pojut za sebe knez Vasilie Lavović va litovskomu kralievstvu. I rodi knez Vasilie i kneginja Anna veliku kneginju Jelenu*⁴⁰.

Wojewoda Stefan, zmarły 6 I 1489 r. w Wiedniu, żonaty był z Serbką, Milicą, z nieznannej rodziny, zmarłą po 1506 r. Był dowódcą wojsk króla Macieja Korwina i wraz z bratem Dymitrem uczestniczył w wszystkich niemal wojnach przez niego prowadzonych w walkach o Śląsk 1475 r., wyprawie na Austrię i do Serbii. Obdarzony był przez króla posiadłościami w żupaniach Čanad, Kluš, Arad i Vukovo⁴¹. Brata jego, Dymitra, wymienia Długosz jako *Ĵaxic Rascyanina*, opisując zwycięstwo węgierskie nad Turkami, odniesione w październiku 1479 r. na Chlebnym Polu (Czebinów u Długosza)⁴².

Nie wiemy, kiedy to z Jakšiczami zetknął się Wasili Glinski, zapewne przez swego brata Michała, który w 1501 i 1507 r. bawił jako poseł na Węgrzech⁴³, a miał także oddział przyboczny Raczów, to jest Serbów „mężnych żołnierzy”⁴⁴. W. Pociecha określa na rok 1506 datę małżeństwa Wasyla Glinskiego z przydomkiem Ślepy z Anną „pochodzącą ze znakomitego rodu serbsko-łużyckiego”. Data ta jest niepewna, nie można wykluczyć wcześniejszej (może po poselstwie Michała z 1501 r.). Wasyl Glinski, gdy jako czynny uczestnik buntu swego brata opuszczał po bitwie pod Orszą (14 VII 1508) W. Ks. Litewskie, posiadał już dzieci ze swej żony Anny⁴⁵.

Pomyłka W. Pociechy wynika (przy jego nieznamości źródeł i opracowań serbskich) z interpretacji przekazu B. Wapowskiego o opuszczeniu przez Wasyla Litwy i udaniu się jego do Moskwy. *Basilius dux — — cum uxore illustri ex Serborum superioris Misiae gente foemina et liberis*⁴⁶. *Misia Superior* to nie Łużyce, lecz oczywiście dawna rzymska prowincja Moesia Superior, na której obszarze znalazły się późniejsze ziemie serbskie. Wasyli Glinski, zwany Ślepym, zmarł w 1515 r. Wdowa po nim, Anna, żyła jeszcze w 1547 r. Dziećmi ich byli: Helena, która 28 I 1526 r. poślubiła w. ks. Wasyla III, a po owdowieniu 3 XII 1533 r., jako matka Iwana Groźnego była regentką państwa, zm. 3 IV 1538 r.; Nastazja i Maria oraz trzech synowie: Jerzy, Michał i Iwan⁴⁷. Pokrewieństwo między Iwanem Groźnym a ostatnimi Brankowiczami wpłynęło na zacieśnienie związków między W. Ks. Moskiewskim a ludami prawosławnymi Półwyspu Bałkańskiego, które już wówczas zaczęły szukać w Moskwie oparcia w swojej walce o wolność narodową i religijną⁴⁸.

W innym ustępie „Rodoslav Ruvarčev” omawia związki samych Brankowiczów z rodzinami kniazów litewsko-ruskich. Po śmierci męża *osta Jelena despotica, suprušnica Joanna despota, sa dašćerami svoimi, jezē jest sestra kneginii Glinskoj. I ona davši dašćere svoje za muži, pervoju dašćer svoju Mariju dade za Petra voivodu vlaškiego, a dve dašćeri svoje u Litovskuju zemlu, jedinu za kneza Ivana Višnjevačkogo a dru[gu]ju za kneza Teodora Vladimirsckoga*⁴⁹.

Ivan Višnjevački — to oczywiście książę Iwan Michałowicz Wiśniowiecki, najstarszy z synów księcia Michała Wasilewicza Zbarażskiego, od 1527 r. dzierżawca ejszyski, a od 1536 r. dzierżawca czeczerski i propojski. Pierwszą swą żoną, Nastazję Semenównę Olizarowiczównę, wdowę po księciu Januszu Michałowiczu Sanguszcze Kowelskim, nazywa Iwan 18 III 1538 r. nieżyjącą. Miał z nią córkę, Katarzynę,

⁴⁰ Lj. Stojanović, Stari srpski rodoslovi, s. 56–57.

⁴¹ St. Stojanović, Nešto o Jakšićima, odb. z Nova Iskra, Beograd 1901; rec. pracy: S. Borovski, A nagylaki urodalom története, Ertékezések 18 (1900) z. 10; J. Radonić, Prilozi za istoriju braće Jakšića, Spomenik SAN 49 (1923); A. Ivić, Rodoslovne tablice, tabl. nr 11; Enciklopedija Jugoslavije: „Jakšić Dmitar”.

⁴² Długosz, Historia Polonica V, s. 695–696.

⁴³ W. Pociecha, Polski Słownik Biograficzny, t. VIII, s. 65–69.

⁴⁴ M. Strykowski, Kronika, t. II, Warszawa 1846, s. 332.

⁴⁵ W. Pociecha, o.c., s. 69–70.

⁴⁶ B. Wapowski, Kroniki, wyd. J. Szujski, Kraków 1874, s. 82.

⁴⁷ W. Pociecha, o.c., s. 69–70.

⁴⁸ Por. St. Dmitrijević, Dokumenti koji se tiče odnosa između srpske crkve i Rusije u XVI veku, Spomenik SAN 39 (1903), s. 18 n.

⁴⁹ Lj. Stojanović, Stari srpski rodoslovi, s. 56.

w 1541 r. już zamężną za Hrihorym Chodkiewiczem⁵⁰. Córka Jovana Brankowicza despoty serbskiego była drugą żoną Iwana Wiśniowieckiego. W aktach wzmiankowana jest już jako wdowa po pierwszym mężu Iwanie Wiśniowieckim (zmarłym między majem 1541 r. a 1544, zapewne jednak w 1542 r.), żona Aleksandra Fedorowicza Czartoryskiego, Maria Despotówna, dopiero 18 XII 1551 r.⁵¹ Z pierwszym swym mężem miała syna kniazia Konstantego⁵² i córkę Aleksandrę, wydaną w 1555 r. przez matkę Magdalenę Despotównę za Jana Szymkowicza, marszałka⁵³. Nie wiemy natomiast, z której żony kniazia Iwana Wiśniowieckiego rodzili się jego synowie: Dymitr, Andrzej i Zygmunt, zapewne jednak Andrzej i Zygmunt, podobnie jak Konstanty, byli synami Brankowiczówny-Despotówny.

W akcie z 1551 i 1558 r. nosi ona imię Marii, w 1555 r. i wszystkich pozostałych aktach włącznie z testamentem występuje wyłącznie pod imieniem Magdaleny.

Drugi mąż Marii Magdaleny, książę Aleksander Fedorowicz Czartoryski, starościc łucki, poślubił ją przed 18 XII 1551 r., od 12 IX 1599 r. był wojewodą wołyńskim, zmarł w 1571 r. Wdowa po nim spisywała testament 13 VII 1571 r. w Sielcu. Pozostawiła z drugiego męża syna Michała i córkę Marynę Sapięzynę, zmarłą bezpotomnie przed matką w 1570 r.⁵⁴

W paru opracowaniach „Despotówną” nazwano także żonę Fedora Michałowicza Wiśniowieckiego, rodzonego brata kniazia Iwana. Zapoczątkował to J. Wolff, który (wprawdzie nie w tekście swej pracy, ale w tablicy genealogicznej Wiśniowieckich) podał, że Fedor żonaty był 1° v. z „Despotówną”⁵⁵. Nieścisłość tę powtórzył F. Rawita-Gawroński⁵⁶. W rzeczywistości pierwszą żoną kniazia Fedora Wiśniowieckiego była „ciotka” Stefana IV Młodego, hospodara wołoskiego, zmarła przed 1523 r.⁵⁷. Tą drogą zapewne Wiśniowieccy nawiązali kontakt z rodziną Brankowiczów, gdyż rodzina gospodarów wołoskich była z Brankowiczami spokrewniona już przez Despinę, żonę Basaraba IV Neagoe (1512—1521)⁵⁸, matkę żony Stefana IV Młodego. Związki te odnowione zostały przed 1536 r. przez małżeństwo Piotra IV Raresza z Heleną, córką Jovana Brankowicza, despoty serbskiego⁵⁹.

Druga córka despoty Jovana Brankowicza i Heleny Jakśanki, wydana u Litowskujemu zemlu, zamężna była według „Rodoslova Ruvarčev” za kniazem Teodorem Władymirskim⁶⁰. J. Wolff w swym znakomitym dziele: Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku nie wymienia wcale książąt Władymirskich. Kojałowicz jednak, który daje tytuł ks. łuckich i włodymirskich pierwszym Sanguszkom, a także Sanguszkom żyjącym w XVI w., tytułuje Fiedora Dymitrowicza Sanguszkę „X. Łuckie y Włodymirskie, marszałek Wołyński”, a syna jego Dymitra tylko „X. Włodymirskie” 1553, przy czym całą tę gałąź Sanguszków nazywa kniaziami Włodymirskimi⁶¹. Fiedor Dymitrowicz Sanguszko według Kojałowicza miał za żonę „Despotównę”; identyczność jego z Teodorem kniazem Władymirskim, żonatym z córką despoty Jovana, nie ulega wątpliwości. Co więcej, wczesne serbskie źródło powstałe w XVI w. poświadcza, że w początku XVI w. kniaziowie Sanguszkowie nazywani byli powszechnie kniaziami włodymirskimi — potwierdza to późny siedemnastowieczny przekaz Kojałowicza o Sanguszkach — kniazach włodymirskich. Tytuł ten znany jest zresztą i z łacińskich dokumentów pochodzących z XVI w. Dyplom Zygmunta I zachowany w oryginale nadaje starostwo włodymirskie 3 I 1529 r. temuż mężowi Despotówny, tytułowanemu *generosus dux Phedor Andrzeiowicz Vlodimiriensis*⁶². Ty-

⁵⁰ J. Wolff, Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku, Warszawa 1895, s. 448, 563—564.

⁵¹ Ibidem, s. 26, 564.

⁵² Siostra jej Hanna Despotówna Sanguszkowa nazywa go swoim siestranem; Z.L. Radziwiński, Monografia XX. Sanguszków, t. I, Lwów 1906, s. 420.

⁵³ J. Wolff, o.c., s. 26, 564.

⁵⁴ Ibidem, s. 26—27.

⁵⁵ Ibidem, s. 576.

⁵⁶ F. Rawita-Gawroński, Książęta Nieświeccy, Zbarascy i Wiszniowieccy do końca XVI w., Ateneum Wileńskie 7 (1930), s. 124.

⁵⁷ Acta Tomiciana VI, nr 204, pag. 231; A. Jabłonowski, Sprawy wołoskie za Jagiellonów. Akta i listy. Źródła dziejowe, t. X, Warszawa 1878, nr 47, s. 121—123; J. Wolff, o.c., s. 553—554.

⁵⁸ Lj. Stojanović, Stari srpski zapisi i natpisi, cz. 1, s. 1.33 nr 437, 440; A. Ivić, Rodoslovne tablice, nr 7 i 8.

⁵⁹ Por. W. Dworzaczek, Genealogia. Tablice, Warszawa 1959, nr 87; A. Ivić, Rodoslovne tablice, nr 8; O. Forst, Przyczynek do najdawniejszej genealogii Mohyłów, Miesięcznik Heraldyczny 5 (1912), s. 1—8.

⁶⁰ Por. wyżej.

⁶¹ Compendium, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1897, s. 12.

⁶² Archiwum książąt Sanguszków w Sławucie, t. III, Lwów 1890, nr 356, s. 340.

tuł książąt włodzimierskich był najwidoczniej oficjalnym tytułem Sanguszków, używanym jeszcze w XVI w. obok używanego „na codzień” nazwiska pochodzenia patronimicznego.

Nad genezą tego tytułu nie zastanawiała się obszerna literatura przedmiotu, zajmująca się problemem pochodzenia Sanguszków. Wykazała ona jednak niezbicie, że Sanguszkowie byli potomkami kniazia Fedora Olgierdowicza ratneńskiego, a nie Lubarta, księcia łucko-włodzimierskiego⁶³.

Niepodobna jednak wytłumaczyć genezy tytułu włodzimierskiego Sanguszków inaczej niż przez choćby chwilowe władanie księstwem włodzimierskim przez jednego z członków tej rodziny. Śledząc dzieje księstwa włodzimierskiego w XIV–XV w. natrafiamy rzeczywiście na moment, kiedy księstwo to nie jest w ręku Lubartowiczów lub w. ks. litewskiego. W 1421 r. występuje mianowicie *dux Fedusko*, książę włodzimierski i stryjski⁶⁴, który w 1431 r. jako *dux Feduszko nepos germanus* króla otrzymał księstwo włodzimierskie⁶⁵. Książę ten nie mógł być identyczną postacią z Fedorem Lubartowiczem. Określenie *nepos germanus* króla trudno tłumaczyć, jak to chce S. M. Kuczyński, jako brat stryjeczno-rodzony króla. Istnienie kniazia Feduszki tłumaczy powstanie tytułu kniazów włodzimierskich w rodzinie Sanguszków i potwierdza tym samym odrzuconą hipotezę Z. L. Radziwińskiego o istnieniu najstarszego syna Fedora Olgierdowicza, Feduszki, jako postaci odrębnej od Fedora Lubartowicza⁶⁶.

Tytuł włodzimierski Sanguszków używany przez nich w wieku XVI najlepiej także tłumaczy powstanie „tradycji lubartowskiej” w początkach XVII w. w rodzinie Sanguszków. Miała ona uzasadniać tytuł włodzimierski Sanguszków. Ponieważ zaś książętami włodzimierskimi ówczesni historycy nazywali tylko potomków Lubarta, „tradycja” uznała również Sanguszków za Lubartowiczów.

Kniaź Fedor włodzimierski był synem nie Dymitra, jak podaje Kojalowicz, lecz Andrzeja Aleksandrowicza Sanguszki, kniazia na Niesuchojeżach, starosty włodzimierskiego. 3 I 1529 r. Fedor został mianowany starostą włodzimierskim, powtórnie mianowany nim 21 VIII 1531. 30 I 1535 r. został marszałkiem ziemi wołyńskiej. Żona jego, Hanna Despotówna, wymieniona jest dopiero w testamencie męża, pisany 9 XI 1547 r.; miała z nim dwie córki i czterech synów, owdowiała przed 18 I 1548 r., a przed 6 III 1553 r. poślubiła kniazia Mikołaja Andrejewicza Zbarańskiego, starostę krzemienieckiego. Owdowiawszy po raz drugi między 27 V a VII 1574 r. spisała w Mielcu 9 V 1575 r. testament, w którym wyraziła życzenie, aby być pochowaną w monasterze św. Mikołaja w Mielcu nad Turią⁶⁷. Zgodnie z Rodosłowem Ruwarca była siostrą Iwanowej Wiśniowieckiej, gdyż jej syna, kniazia Konstantyna Wiśniowieckiego, nazywa swym siostrzanem⁶⁸. Zmarła między 2 II 1578 a IV 1578⁶⁹.

Pieczętowała się dwugłowym orłem carogrodzkim⁷⁰. Pieczęć ta, gdyby się odnalazła, byłaby dużym odkryciem naukowym, gdyż między pieczęciami członków rodziny Brankowiczów, słabo dotąd znanymi, pieczęci tego typu jeszcze nie opublikowano⁷¹. Orzeł ten należał do oznak związanych z godnością despoty, występuje na pieczęciach despotów z rodziny Paleologów, choć używany był nie tylko przez despotów, lecz i przez cesarzy i najwyższych dostojników z rodziny Paleologów⁷².

Wyniki można ująć w tablicę (zob. wkładkę za s. 124).

⁶³ Z. L. Radziwiński – B. Gorczak – X.Z.D. Kozicki, *Sprawa początków rodu XX. Sanguszków*, Lwów 1901; artykuł S. M. Kuczyńskiego w *Polskim Słowniku Biograficznym*, t. VI, s. 387 o Fedorze Olgierdowiczu, tamże dalsza literatura.

⁶⁴ O. Halecki, Z. J. Zamojskiego Inwentarza Archiwum Koronnego, *Archiwum Komisji Historycznej*, t. XII, Kraków 1919–1936, s. 156.

⁶⁵ Długosz, *Historia Polonica* IV, s. 445–446.

⁶⁶ Z. L. Radziwiński, *Monografia XX. Sanguszków*, t. I, s. 50–52. Tezę tę odrzuca Z. Kolankowski, *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, Warszawa 1930 s. 177; O. Halecki, l.c.; S. M. Kuczyński, *Polski Słownik Biograficzny*, t. VI, s. 384–385: „Fedor Lubartowicz”.

⁶⁷ J. Wolff, *Kniazowie*, s. 432, 616; Z. L. Radziwiński, *Monografia XX. Sanguszków*, t. I, s. 226–444.

⁶⁸ Por. przyp. 52.

⁶⁹ Z. L. Radziwiński, *Monografia XX. Sanguszków*, s. 437.

⁷⁰ Oglądał ją Z. L. Radziwiński (ibidem, t. I, s. 420). Odnalezienie jej jest obecnie niemożliwe wobec nieuporządkowania archiwum Sanguszków.

⁷¹ A. Ivić, *Stari srpski pečati i grbovi. Prilog srpskoj sfragistici i heraldici*, Novi Sad 1910. G. Čremošnik, *Dosleji neznani južnoslovenski pečati*, *Zgodovinski Časopis* 12–13 (1958–1959), s. 57–74.

⁷² B. Ferja n čiči, *Despoti u Vizantiji i južnoslovenskim zemljama*, Beograd 1960, s. 24–25.

Contributions à l'étude des relations entre la Pologne et les pays slaves du sud aux XIIIe – XVIe siècles

I. Troupes polonaises de renfort en Serbie en 1276–1277

Les annales des Brankovitch, parues au XVIe siècle, contiennent une relation, s'appuyant sur une source inconnue, sur l'expédition en Serbie du roi Dragoutine à la tête des troupes hongroises et polonaises, contre son père Etienne Ouroch I. Cette relation est plus exacte dans ses détails que celle, connue, de Danilo dans la „Vie du roi Dragoutine”. Sur la base de cette relation il est possible d'établir d'une manière plus précise la date de l'abandon par Boleslas le Pudique, duc de Cracovie et de Sandomir, du camp prohongrois, et de son passage au camp tchèque, en fixant cette date à la première moitié de l'année 1277. L'expédition hongroise de Dragoutine en Serbie eut lieu non à l'automne 1276, mais en hiver 1276–1277.

II. Elisabeth, fille de Casimir III, duc d'Inowrocław et de Gniewkowo, et femme du ban de Bosnie

L'établissement de la date à quo de sa mort pour le mois d'août 1345, permet de l'identifier avec la femme d'Etienne II Kotromanić que celui-ci épousa en juin 1335, ainsi que l'attestent les sources provenant de Raguse. Elle fut sa deuxième ou troisième femme: la femme précédente d'Etienne II, fille vraisemblablement du tsar de Bulgarie, ayant été épousée par lui en 1339. Elisabeth de Couïavie fut la mère des filles d'Etienne II: Elisabeth, reine de Hongrie et Catherine, comtesse de Cylie.

III. Les liens des derniers Brankovitch avec la Pologne et la Lituanie

L'auteur fait mention du sort de trois Serbes mariées dans l'Etat polono-lituanien, notamment d'Anne, fille d'Etienne Jakšić et femme du prince Basile Glinski, ainsi que de deux filles du dernier despote serbe de la famille des Brankovitch, Jean, à savoir: Marie-Madeleine, mariée au prince Jean Wiśniowiecki et ensuite au prince Alexandre Czartoryski, et Anne, mariée au prince Théodore Włodzimierski-Sanguszko et plus tard au prince Nicolas Zbaraski. Cette dernière avait pour blason l'aigle bicephale, emblème des despotes byzantins.

Tablica genealogiczna descendentów Jakšy

JAKŠA
† po 1453.
Wojewoda despoty serbskiego Jerzego
Brankowića.

STEFAN JAKŠIĆ
† 6 I 1489 w Wiedniu
Wojewoda króla Macieja Korwina.
× Milica po 1506.

DYMITR JAKŠIĆ
† 8 XI 1484 w Smederewie.
Wojewoda króla Macieja Korwina.
× Helena † po 1500.
Miał CZTERECH SYNÓW na Węgrzech.

DYMITR JAKŠIĆ † młodo, bzp.

STEFAN † po 1507, bzp.
× Milica c. wojewody Miłosza Bel-
mużevića.

MARKO † VI 1537.
× 1. Wenecjanka (?). × 2. Poliksena
z Rzymu † po 5 VII 1549.

ANNA
† po 29 IV 1547.
× ok. 1501–1506 kn. Wasyli Lwowicz
GLIŃSKI zwany Ślepym, podstoli lit.
starosta brzeski, wyjechał do Moskwy
1508. † 1515.

HELENA
† po 1529.
× 1. Jovan BRANKOVIĆ DESPOTA
SERBSKI od 1496. * ok. 1465 † 10 XII
1502.
× 2. 1503 Ivanis BERISLAVIĆ z Gra-
barije DESPOTA SERBSKI † początek
1514.

IRENA
† po 1545, przed 1549.
× Maciej BALŠIĆ KOSAĆA HERCOG
ŚW. SABY. † przed 1533.

(2) STEFAN JAKŠIĆ
† po 1530, przed 1536.
(2) ? SIEDEM CÓREK

kn. JURIJ GLIŃSKI
† 26 VI 1545 na Kremlu, bzp.
krajczy 1536, bojarin 1540. × kn. Ksenija
Wasilewna Byczkowa Rostowska, następ-
nie mniszka Jefrosinija † po 1586.
kn. IWAN GLIŃSKI † po 1548, bzp.

kn. MICHAŁ GLIŃSKI
† 1559, po 20 VII.
bojarin, koniuszy 1541–1547, próbował
zbiec na Litwę 1547, wojewoda carski,
namiestnik W. Nowogrodu 1556.
× c. kn. Fiodora Iwanowicza Skopin-
-Szujskiego.

HELENA † 3 IV 1538.
× 28 I 1526 WASYLI III w. ks.
moskiewski, 3 XII 1533.

ANASTAZJA † po 1526.
MARIA † po 1533.
× kn. Iwan Daniłowicz Chomiaka-Peń-
-kow.

(1) MARIA BRANKOVIĆ † 1540
× Ferdynand FRANKOPAN Ozaljski
† 1527.

(1) HELENA † przed 1546.
× po 28 VI 1529, przed 1536 PIOTR
IV RARESZ (Petryło) gospodar moldaw-
ski I 1527 – 18 IX 1538 i 19 II 1541 –
– X 1546. † X 1546.

(1) MARIA MAGDALENA
† po 13 VII 1571.
× 1. ok. 1525–1535 kn. Iwan Michało-
wicz WIŚNIOWIECKI dzierżawca cze-
czerski i propojski 1536 † ok. 1542.
× 2. przed 1546 kn. Aleksander Fedoro-
wicz CZARTORYSKI wojewoda wołyń-
ski 1566. † 1571, przed 13. VII.

(1) HANNA † po 2 II, przed IV 1578.
× 1. przed 1537 kn. Fedor Andrejewicz
WŁODZIMIERSKI-SANGUSZKO
marszałek wołyński 1535. † po 9 XI 1547,
przed 18 I 1548. × 2. początek 1553,
przed 6 III. kn. Mikołaj Andrejewicz
ZBARASKI starosta krzemieniecki. † po
25 V, przed VII 1574.

(2) STEFAN BERISLAWIĆ † 1535.
DESPOTA SERBSKI, × Katarzyna
Bocsányi † po 1542.

(2) JERZY z Brodu † po 1527.
(2) CÓRKA × Mikołaj GUSIĆ
(2) CÓRKA

MIKOŁAJ (MIKLEUŚ) † po 1552.
HERCOG ŚW. SABY.
CÓRKA po † 1552.
× Polak, Litwin lub Rusin † przed
1552 (?)

kn. IWAN GLIŃSKI
† I 1602, przed 27. I.
Bojarin 1586, wojewoda carski,
× c. Grzegorza Łukjanowicza Skuratowa
Bielskiego-Maluty † przed 1586.
Miał córkę ANNE † po 1586, przed 1602.

IWAN IV GROŹNY
* 25 VIII 1530 † 18 III 1584. Car i wielki
książę moskiewski.

kn. JURIJ
* 30 X 1533 † 24 X 1563. Ks. Uglicki.

STEFAN III FRANKOPAN † 1577,
bzp.
× Katarzyna Eck de Hungerspach.

KATARZYNA † 1562.
× Mikołaj ZRINJSKI † 1566 pod Si-
getem.

? TRZEJ SYNOWIE.
ROKSANDA
× 1553 ALEKSANDER IV LAPUSZ-
NEANU gospodar Mołdawii † 5 V 1568.

MARIA
* ok. 1530–1536, † po 1614.
× 1. N. BAŁYKA, × 2. 1553–1555 Jan
MOHILA wielki logoteta Mołdawii może
ok. 1570.

(1) ? kn. ANDRZEJ WIŚNIOWIECKI
† 1586.
Wojewoda wołyński 1576.

(1) kn. KONSTANTY WIŚNIOWIECKI
† 1574, przed VII 1574.

(1) kn. ZYGMUNT WIŚNIOWIECKI
† młodo 1552, bzp.

(1) ALEKSANDRA † po V 1569.
× 1555 Jan SZYMKOWICZ marszałek
hospodarski litewski.

(2) kn. MICHAŁ CZARTORYSKI
† 1582, po 22 II.

(2) MARYNA † 1570, bzp.
× przed 18 X 1569 Andrzej SAPIEHA

(1) kn. ANDRZEJ SANGUSZKO
† ok. 1552 bzp.

(1) kn. DYMITR SANGUSZKO
† 3 II 1554, bzp.

(1) kn. JAROSŁAW SANGUSZKO
† 4 IX 1564, bzp.

(1) kn. ROMAN SANGUSZKO
* 1537 (?) † 12 V 1571.
Wojewoda braclawski 1566, hetman polny
litewski 1569.

(1) FEDORA † przed 1575.
× przed 20 VIII 1549 Piotr ZAHO-
ROWSKI

(1) MARYNA † po 19 V 1549.